

Р.Б. Әбсаттаров¹, А.Сайлаубекқызы^{1*}

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университет, Алматы қ., Қазақстан
*e-mail: kzsaiia@gmail.com

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-САЯСИ ҮДЕРІСТЕРДІ БАСҚАРУДЫҢ ҰЙЫМДАСТЫРУ ҚҰРЫЛЫМДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІНІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘЛЕУМЕТТАНУЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аңдатпа

Берілген мақалада қазіргі жағдайдағы әлеуметтік-ғылыми әдебиеттерде толығымен зерттелмеген Қазақстан Республикасының әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің мәселелері қарастырылады.

Қазақстандық қоғамдағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдарының түсінігі мен мазмұны, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінің мәселелері, республикадағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің проблемалары және оларды шешу жолдарына бұл мақалада ерекше орын беріледі.

Мақалада Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың алуан түрлі мәселелерінің ішінде ең алдымен ғылыми әдебиеттерде толығымен зерттелмеген әлеуметтанулық мәселелерді қарастыру абзал екендігі туралы жазылған. Бұл әсіресе жаңа Қазақстанды басқарудың теориясы мен тәжірибесіне, қоғамдық даму жолдарын анықтауға, халықтың әл-ауқатының өсуіне айтарлықтай қызығушылық тудырады.

Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару өзінің құрылымы бойынша саясатты басқару және әлеуметтік үдерістерді басқару органдарынан тұрады. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару органдарына ең алдымен мемлекеттік аппарат, әртүрлі қоғамдық ұйымдар мен мәдени-ағартушылық және ақпараттық органдар жатады. Бұл бағытта әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері маңызды рөл атқарады. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері – бұл басқару жүйесіне сәйкес және оның мәнімен анықталатын басқару аппараттарына тән іс-әрекеттердің жиынтығы. Мақалада дискуссиялық мәселелерге де назар аударылған.

Түйін сөздер: Қазақстан, басқару, әлеуметтік-саяси үдеріс, ұйымдастыру құрылымы, әдіс, саясат, жетілдірілу, демократия.

R.B. Absattarov¹, A. Sailaubekkyzy^{1*}

¹ Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan

THEORETICAL AND SOCIOLOGICAL ISSUES OF ORGANIZATIONAL STRUCTURES AND METHODS OF MANAGEMENT OF SOCIO-POLITICAL PROCESSES IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract

The article examines the issues of organizational structures and methods of managing socio-political processes in the Republic of Kazakhstan, which have not yet been sufficiently studied in the socio-scientific literature.

The article examines in more detail the theoretical and sociological issues of organizational structures and methods of managing socio-political processes in the Republic of Kazakhstan: the concept and content of organizational structures for managing socio-political processes in Kazakh society; issues of methods of managing socio-political processes in the republic; problems of

organizational structures and methods of managing socio-political processes in the country and ways their decisions.

The article notes that of the diverse problems of managing socio-political processes in the Republic of Kazakhstan, we primarily explore those sociological issues that have not yet been studied or poorly covered in the scientific literature, but are of significant interest to the theory and practice of managing new Kazakhstan, determining ways of social development, and increasing the welfare of the people.

The management of socio-political processes in its structure consists of policy management bodies and social process management bodies. The governing bodies of socio-political processes in the Republic of Kazakhstan primarily include the state apparatus, various kinds of public organizations, cultural, educational and information apparatus. Methods of managing socio-political processes also play an important role in this issue. Methods of managing socio-political processes in the Republic of Kazakhstan are a set of the most characteristic actions of the management apparatus inherent in this management system and determined by its essence. The article also focuses on controversial issues.

Keywords: Kazakhstan, governance, socio-political process, organizational structure, method, policy, improvement, democracy.

Абсаттаров Р.Б.¹, Сайлаубеккызы А.^{1*}

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан

ТЕОРЕТИКО-СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИОННЫХ СТРУКТУР И МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИМИ ПРОЦЕССАМИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы организационных структур и методов управления социально-политическими процессами Республики Казахстан, которые ещё недостаточно изучены в социально-научной литературе.

В статье более подробно рассматриваются теоретико-социологические вопросы организационных структур и методов управления социально-политическими процессами в Республике Казахстан: понятие и содержание организационных структур управления социально-политическими процессами в казахстанском обществе; вопросы методов управления социально-политическими процессами в республике; проблемы организационных структур и методов управления социально-политическими процессами в стране и способы их решения.

В статье отмечается, что из многообразных проблем управления социально-политическими процессами в Республике Казахстан мы исследуем в первую очередь те социологические вопросы, которые ещё не изучены или слабо освещены в научной литературе, но представляют значительный интерес для теории и практики управления новым Казахстаном, определения путей общественного развития, роста благосостояния народа.

Управление социально-политическими процессами по своей структуре состоит из органов управления политикой и органов управления социальными процессами. К органам управления социально-политическими процессами в Республике Казахстан относится прежде всего государственный аппарат, различного рода общественные организации, культурно-просветительский и информационный аппарат. В этом вопросе важнейшую роль играют и методы управления социально-политическими процессами. Методы управления социально-политическими процессами в Республике Казахстан – это совокупность наиболее характерных действий управленческого аппарата, присущих данной системе управления и определяемых её сущностью. В статье уделено внимание и дискуссионным вопросам.

Ключевые слова: Казахстан, управление, социально-политический процесс, организационная структура, метод, политика, совершенствование, демократия.

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

Бұл мақалада Қазақстан Республикасының әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің теориялық-әлеуметтанулық мәселелерді қарастыру ұсынылған. Көптеген жылдар бойы осы мәселе өзектілігін сақтап, терең зерттеуді және ойлануды қажет етеді.

Зерттеудің басында Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдарының түсінігі мен мазмұнын түсіндірген жөн. Бұл бізге әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдар мәнін және мәселесін, олардың жаңа Қазақстандағы маңызын жақсырақ түсінуге мүмкіндік береді. Мемлекеттік саясаттың қоғамдық ұйымдармен, әлеуметтік орта мен әлеуметтік-саяси институттардың өзара әрекеттестігі нәтижесі ретінде әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдарының мәселелерін түсіну, еліміздің қоғамдық өміріндегі рөлін анықтауға көмектеседі.

Әрі қарай республикадағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістеріне және олардың жіктелуі зерттеледі. Жаңа Қазақстанның мән мәтініне және оның әлеуметтік-саяси үдерістерді басқаруды жетілдіру ықпалына ерекше назар аударылатын болады.

Ұйымдастыру құрылымдарының негізгі теориялық-әлеуметтанулық мәселелерді қарастыру, Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың әдістері және олардың өзара әрекеттестігі талдаудың негізгі нүктесі болады. Біз республикадағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінің, ұйымдастыру құрылымдардың, қоғамдық қатынастардың әртүрлі аспектілерін және олардың осы құбылыстарға әсерін анықтап көрсетеміз.

Жүргізілген зерттеулердің қорытындылары шығарылып, жаңа Қазақстандағы ұйымдастыру құрылымдары мен әдістері әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың саласында зерделеудің келешек перспективалары қалыптастырылады. Осылайша, ұйымдастыру құрылымдары мен әдістері әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мәселелердің әлеуметтанулық зерттеуі және олардың еліміздің қоғамдық дамуындағы рөлін қарастыруға бағытталған бұл мақала өз үлесін қосуға арналған.

КІРІСПЕ

Қазақстандық қоғамның дамуында жаңа, әділ қоғамға жету жолында әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесі маңызды рөл атқарады. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жаңа, әділ қоғам құру мақсаттарына сәйкес келетін шаралар жиынтығы арқылы мемлекеттің қоғамдық даму барысына мақсатты әсерін білдіреді.

Қазақстандық қоғамның саяси жүйесі барлық әлеуметтік-саяси үдерістерді ғылыми басқаруды, қоғамдық ұйымдардың, халықтың мемлекеттік өмірге белсенді қатысуын, адамның нақты құқықтары мен бостандықтарының азаматтық жауапкершілікпен үйлесуін қамтамасыз етеді [1, 7-8 б.].

Қазақстан Республикасындағы қоғамдық қатынастарды реттеу көбінесе ұйымдастыру құрылымдары мен әдістеріне әлеуметтік-саяси үдерістерді басқаруда, олардың арасындағы өзара әрекеттестігі неғұрлым тиімді нысандарын таңдауға негізделетінін атап өткен жөн.

Соңғы жылдары ғылыми әдебиеттерде қазақстандық қоғамды басқару мәселелеріне көп көңіл бөлінді. Алайда, сонымен бірге, бұл мәселелердің біржақты қамтуы орын алады: басқарудың салалық мәселелері, жалпы әдіснамалық аспектілері, басқарудың жекелеген әлеуметтік аспектілері, басқарудың жекелеген құқықтық аспектілері қарастырылды. Сонымен қатар, қазақстандық қоғамды біртұтас әлеуметтік ақза ретінде басқару нәтижелері ең алдымен саяси және әлеуметтік үдерістер арасындағы өзара әрекеттесу деңгейімен анықталады, бұл ғылыми әдебиеттерде әлі де жеткілікті назар аударылмаған немесе аз қамтылған.

Біз ұйымдастыру құрылымдар мен әдістерді әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мәселелері қазақстандық қоғамды дамытудың жаңа, әділ қоғамға біртіндеп өсу жолында тұрған нақты мемлекеттік міндеттерін шешумен тығыз байланысын және өзара тәуелділігін ескере отырып қарастыруға ұмтылды. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің алуан түрлі мәселелерінің ішінен біз ең алдымен

ғылыми әдебиеттерде әлі зерттелмеген немесе аз қамтылған, бірақ жаңа Қазақстанды стратегиялық басқарудағы теория мен практика, қоғамдық даму жолдарын айқындау, халықтың әлауқатының өсуі үшін елеулі қызығушылық тудыратын теориялық-әлеуметтанулық мәселелерді зерттейміз.

Осыған байланысты орталық және аймақтық билік органдарының жергілікті өзін-өзі басқару органдарымен, еліміздегі қоғамдық ұйымдармен өзара әрекеттестігі көп жағдайда ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару тиімділігін және «олар әзірлейтін саясатты және әлеуметтік, экономикалық, рухани дамудың мәселелерін шешуді жүзеге асыруды» анықтайтынын айту керек [2, с.38].

Мақаланың мақсаты – Қазақстан Республикасының әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің мәселелерін зерттеу. Қойылған мақсатты іске асыру үшін талқылауға шығарылатын келесі негізгі ережелері мен міндеттері айқындалады: еліміздегі басқарудың ұйымдастыру құрылымдарын ашу; республикадағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінің мәселесін зерттеу.

Осы мақалада қарастырылған ұйымдастыру құрылымдар мен әдістерінің мәселелерін және олардың өзара әрекеттесуіндегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың теориялық-әлеуметтанулық талдау, Қазақстан Республикасында қойылған міндеттер мен мәселелерді едәуір дәрежеде тиімді шешуге көмектеседі.

ЗЕРТТЕУ ӘДІСНАМАСЫ

Мақаланы зерттеудің әдіснамалық негіздері ретінде философияның, әлеуметтанудың, саясаттанудың іргелі қағидалары, жалпы қоғамды басқару мәселелері бойынша әлемдік және отандық әлеуметтік-саяси ойлардың жетістіктері болды.

Зерттеу барысында зерттеу тақырыбына қатысты жарияланған әлеуметтанулық, саясаттанулық, философиялық, тарихи, құқықтық, психологиялық еңбектер, сондай-ақ баспасөз материалдары, әңгімелесу деректері мен бақылаулар пайдаланылды.

Мақалада зерттелетін мәселені терең және толық ашуға мүмкіндік беретін ғылыми әдістер қолданылды. Қазақстан Республикасының ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерін әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мәселелерді терең зерттеуді жүргізу үшін келесі кезеңдерді қамтитын талдау әдістерінің кешені қолданылды.

Арналған дайындық кезеңінде зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми әдебиеттер, сондай-ақ Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің практикалық аспектілеріне талдау жүргізілді.

Осы зерттеудің мақсаты Қазақстан Республикасының ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерін әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мәселелерін қарастыру, сондай-ақ, осы құбылыстың қалыптасуына саяси және әлеуметтік ортаның әсерін анықтау болып табылады. Зерттеу нысаны ретінде Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару қарастырылады. Осы мақсатқа жету үшін талдау, салыстырмалы талдау, ғылыми дереккөздер мен ресми құжаттардың мазмұндық талдау әдістері, сондай-ақ сараптамалық бағалау әдісі қолданылды. Деректерді жинау үшін ғылыми әдебиеттерге, ресми баяндамаларға және жарияланымдарға талдау жасалынып, сондай-ақ осы саладағы алдыңғы зерттеулердің нәтижелері пайдаланылды.

Зерттеудің маңызды ақпарат көзі ретінде келесі монографиялар: В.Г. Геречих. Проблемы социального управления: методология, теория, практика. – Н. – Новгород, 1998; В.И. Франчук. Современные основы социального управления. – М., 1997; Г.В. Атаманчук. Государственное управление. – М., 2020, Алешеня С.В., Андреева Н.В., Возженикова А.В., Гуркея Б., Кунца Г., Пойя Д. және т.б.

Алынған мәліметтер ұйымдастыру құрылымдар мен әдістер әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудағы жаңа тенденцияларды зерттеудің тандалған әдістерін қолдана отырып қарастырылды. Жүргізілген талдау негізінде Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің мәні мен ерекшеліктері туралы қорытындылар жасалды, сонымен қатар осы саладағы келешек зерттеулер мен тәжірибелік іс-

шаралар бойынша ұсыныстар берілді. Осылайша, зерттеу еліміздегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің мәселелерін ашу, сондай-ақ оны шешу жолдарын ұсыну және одан әрі зерттеу мақсатында академиялық және тәжірибелік ақпаратты жүйелі талдауға негізделді.

ТАЛҚЫЛАУ МЕН НӘТИЖЕЛЕР

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдарының теориялық-әлеуметтанулық мәселелері.

Ең алдымен, Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару «ағымдағы басқару сияқты, басқару жүйесіне» кіреді деп ұйғару керек [3, с.39]. Осыған байланысты Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару тетігінің маңызды құрамдас бөлігі оның ұйымдық құрылымын құрайтын басқару органдары болып табылатынын атап өткен жөн. Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымы – бұл басқарушы органдардың, буындардың құрамы, әртүрлі сатылар арасындағы бағыныштылық тәртібі, әлеуметтік-саяси үдерістерді тігінен және көлденеңінен басқару бөлімшелері, олардың арасындағы құқықтар мен міндеттерді бөлу, олардың өзара байланыстарының сипаты мен формалары.

Қазақстандық қоғам – бұл әртүрлі оқшауланған және салыстырмалы түрде тәуелсіз және сонымен бірге өзара байланысты басқару объектілері бар күрделі әлеуметтік-экономикалық және саяси-құқықтық жүйе. Тарихи тұрғыдан қалыптасқан Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістердің объектілері мен басқару органдары оларға тән өзара байланыстарымен, дамудың және өзгерудің өзіне тән заңдылықтарымен белгілі бір тұрақтылыққа ие, сондықтан қазақстандық қоғамды және оның жекелеген объектілерін басқару жүйесіне тұтастық пен тұйықталуды әкеледі.

Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару өзінің құрылымы бойынша саясатты басқару органдарынан [4, 53-56 б.] және әлеуметтік үдерістерді басқару органдарынан [5, с.349] тұрады. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару органдарына ең алдымен мемлекеттік аппарат, түрлі қоғамдық ұйымдар, мәдени-ағарту және ақпараттық органдар жатады. Аталған әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару органдарының әрқайсысының өзіндік құрылымы мен қызметі сипатындағы ерекшеліктері бар. Олар арнайы әдебиеттерде жеткілікті түрде қамтылған және осыған байланысты осы мақалада қарастырудың қажеті жоқ.

Қазақстандағы басқару органдарын әлеуметтік және саяси үдерістерді басқару органдарына бөлу белгілі бір дәрежеде шартты болып табылады. Мемлекеттік және қоғамдық ұйымдардың барлық басқару органдары басқарудың барлық деңгейлерінде әлеуметтік және саяси мәселелерді шешуге бірдей тікелей байланысты.

Қазақстандық қоғамды тиімді басқару үшін әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару қызметінің және оларды біріктірудің пәрменді нысандары арақатынасы теориялық және әдіснамалық маңызы бар. Тәжірибе үшін, ең алдымен, «басшылық» пен «орындау» арасындағы, қабылданған басқару шешімдерін әзірлеу, қабылдау және жүзеге асыруды ұйымдастыру үдерістері арасындағы дұрыс қатынасты орнату маңызды. Бұл мәселелердің барлығы әлі күнге дейін әлеуметтік-саяси ғылымдарда терең ғылыми түрде дамуды алған жоқ.

Реттеуші органдар үшін Қазақстан Республикасының әлеуметтік-саяси үдерістерінің негізгі мәселесі «бір-біріне әсер ететін әртүрлі әлеуметтік-саяси шараларды» интеграциялау, біріктіру болып табылады [6, с.133].

Қоғамдық тәжірибе көрсеткендей, қазақстандық қоғам басқарылып қана қоймай, басқаруды қажет етеді. Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару – қазақстандық қоғамның дамуының кез келген сатысындағы таптырмас, ішкі тән қасиеті. Қазақстандық қоғамды басқару оның әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару нысандарының бірі, соңғысының маңызды қызметі болып табылады.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың кез келген түрі біртұтас тұтастықтың әртүрлі бөліктері арасындағы келісімділікті, реттілікті, өзара байланысты

және өзара іс-қимылды қамтамасыз етуге арналған, көп жағдайда бірлескен іс-қимылдардың нәтижелілігін айқындайды. Шашыраңқы күштердің мақсаттылығымен жаңа қоғамдық күш пайда болады, оның мүшелерінің қарапайым арифметикалық қосындысынан айтарлықтай ерекшеленеді.

Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару бір реттік акт түрінде және басқару объектісіне үздіксіз әсер ету ретінде жүзеге асырылуы мүмкін. Қазақстан Республикасындағы басқарудың әлеуметтік-саяси үдерісінің үздіксіздігі басқарушылық цикл туралы, яғни белгілі бір орындалу реттілігі, сол жұмыс түрлерінің ауысымдылығы мен қайталануы туралы айтуға мүмкіндік береді. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді ғылыми басқару жүйесінде басқарушылық еңбектің мынадай маңызды технологиялық кезеңдерін бөліп көрсетуге болады: әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мақсаттарын айқындау; әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару бағдарламасын әзірлеу; басқарылатын объектіні зерттеу негізінде басқарушылық шешімді әзірлеу және қабылдау; қабылданған шешімнің орындалуын ұйымдастыру; жаңа басқару шешімін қабылдау үшін ақпарат әзірлеу мақсатында әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың орындалуын бақылау және нәтижелерін бағалау.

Бұл аталған жұмыс түрлері, олар өз кезегінде бөлшектелген кіші түрлер мен топтарға бөлінуі мүмкін, әртүрлі құрылымдық бөлімшелермен және әртүрлі формаларда орындалады.

Басқарудың көптеген басқа түрлері сияқты әлеуметтік-саяси объектілерді басқару жұмыстың келесі кезеңдерін қамтиды: тиісті шешім қабылдау; оны басқарылатын объектіге жеткізу; басқарушы және басқарылатын жүйелер арасындағы және олардың құрамдас элементтері арасындағы тұрақты байланысты ұйымдастыру мен қолдау, сондай-ақ қабылданған шешімді орындау үшін қажетті материалдық және басқа да алғышарттар жасау; қабылданған шешімді бақылау.

Көріп отырғанымыздай, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың негізгі мақсаты болып табылатын біртұтас тұтастықтың әртүрлі бөліктері арасындағы келісімділік әртүрлі әдістермен жүзеге асырылуы мүмкін: басшылық, реттеу, үйлестіру, бақылау, қадағалау, сендіру, мәжбүрлеу және т. б.

Қазақстандық қоғам дамуының қазіргі кезеңі қоғамдық өмірдің барлық салаларында келісілген, бірлескен іс-әрекеттердің рөлі мен білімі айтарлықтай артып келе жатқандығымен сипатталады. Бұл әсіресе саясат пен әлеуметтік қатынастарда өте маңызды. Ғылыми таным негізінде ел дамуының объективті мақсаттары айқындалады және оларды ескере отырып, республикадағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың тиісті саясаты, стратегиялық және тактикалық мақсаттары мен міндеттері, қойылған міндеттерді шешудің мүмкін және неғұрлым тиімді құралдары әзірленеді.

Қазақстандық қоғамды дамытудың бірыңғай саяси желісін, оның белгілі бір кезеңге арналған іс-қимыл бағдарламасын әзірлей отырып, мемлекет осы желіні іске асыру бойынша жан-жақты түсіндіру, тәрбие және ұйымдастыру жұмыстарын жүргізеді. Мемлекет әзірленген саясаттың мақсаттарына сәйкес әртүрлі органдар мен тұлғалардың қызметін біріктіреді және үйлестіреді, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың қажетті кадрларын таңдайды, тәрбиелеуді және оқытуды қамтамасыз етеді. Осылайша, Қазақстан мемлекеті әлеуметтік-саяси үдерістерді, қоғамды, жаңа, әділ Қазақстанның құрылысын басқару жөніндегі аса маңызды міндеттерді шешеді.

Жаңа, әділ Қазақстан қоғамының саяси жүйесі қоғамның тиімді жұмыс істеуін, оның алдында туындайтын ағымдағы және перспективалық міндеттерді уақтылы шешуді қамтамасыз етеді [7]. Жаңа, әділ Қазақстанның дамуы тұрақтылықпен, серпінділікпен, материалдық, қаржылық және еңбек ресурстарын ұтымды пайдаланумен, гуманизммен, халықтың материалдық және рухани әл-ауқатын арттыруға деген қамқорлықпен ерекшеленеді. Бұл ерекшеліктердің барлығы негізінен әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесінің тиімділігімен, оның саяси мақсаттылығымен қамтамасыз етіледі.

Осыған байланысты қазақстандық халықтың жалпы білім беру және мәдени-техникалық деңгейінің өсуімен тек ұйымдастыру, әлеуметтік-экономикалық және саяси ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың психологиялық аспектілерінің де маңызы арта түсетінін айту керек. Бұл өз кезегінде олардың арасындағы ғылыми негізделген қатынасты орнатуды, сондай-ақ нақты жағдайларда олардың ықтимал салдарын біле отырып басқару әдістерін қолдануды талап етеді.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың қалыптасқан жүйелерін әлеуметтанулық талдау олардың қолда бар ресурстарды ұтымды пайдалануды және басқарылатын объектілердің тиімді жұмыс істеуін әрдайым және барлық деңгейлерде қамтамасыз етпейтіндігін айғақтайды. Есептеулер көрсеткендей, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың жақсы реттелген тетігімен елдегі қоғамдық қатынастарды едәуір нығайтуға, жақсартуға нақты мүмкіндік бар.

Қазақстан Республикасында әлеуметтік-саяси басқарудың нақты ұйымдық нысандарын таңдау, жетілдіру және дамыту жолдарын анықтау жан-жақты талдауға, объективті заңдылықтарды, қазақстандық қоғамның жетілген және перспективалық қажеттіліктерін есепке алуға негізделеді. Қазіргі жағдайда мұндай қажеттіліктер әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың жоғары, орта және әсіресе төменгі деңгейлерінде барған сайын айқын көрінеді. Бұл ретте Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың барлық тетігін жетілдіруге кешенді көзқарастың маңызы зор, бұл тек ұйымдық құрылымдарға ғана емес, сонымен қатар елдегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістеріне, құралдарына, техникасы мен технологиясына да көп көңіл бөлуді талап етеді.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінің мәселелері. Қазақстан Республикасында әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерін дамыту мәселесі әлеуметтану ғылымындағы зерттеудің маңызды мәселесінің бірі болып табылады. Мұндай дамудың өзектілігі болып жатқан әлеуметтік-саяси, экономикалық «инновацияға деген сұранысты анықтайтын бүкіл әлемде де, Қазақстан Республикасы шеңберінде де болып жатқан трансформациялармен» айқындалады [8, с. 200].

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерін дамыту және жетілдіру проблемаларын ойдағыдай шешу, ең алдымен, олардың мәні, орны және жалпы басқару жүйесіндегі рөлі туралы мәселе теориясын тереңірек әзірлеуді талап етеді. Біздің елімізде экономикалық, құқықтық объектілерді басқару әдістері ғылыми әдебиеттерде белгілі бір қамтудың деңгейін тапса, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерді әлеуметтанушылар мен саясаттанушылар айтарлықтай зерттемеген.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері – бұл басқару жүйесіне тән және оның мәнімен анықталатын басқару аппаратының неғұрлым тән әрекеттерінің жиынтығы. Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың қалай жүзеге асырылатындығын, бірлескен жұмыстағы өзара байланысты жұмыс түрлерінің үйлесімділігі қандай типтік әдістермен қамтамасыз етілетіндігін сипаттайды. Осыған байланысты, осы басқару жүйесіне тән әдістерді белгілі бір жұмысты орындау әдістерімен сәйкестендіру мүмкін емес деп айту керек, өйткені әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың бірдей әдісі, қазақстандық тәжірибе көрсеткендей, әртүрлі жұмыс түрлері мен оларды орындау әдістерін қолдана отырып жүзеге асырылуы мүмкін. Қазақстан Республикасының әлеуметтік-саяси үдерістерін басқару тәсілдері – бұл басқару стилі, жұмыс стилі. Мысалы, біз мемлекеттік аппараттың жұмыс стилі, белгілі бір мекеменің немесе белгілі бір басшының жұмыс стилі туралы айтып отырмыз, бұл оны ұйымдастырудың нақты жергілікті немесе жеке ерекшеліктеріне байланысты жұмыстың ең типтік әдістерін білдіреді. Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың әр буыны және әр басшының, әдетте, өзіндік стилі, өзіндік жұмыс әдістері бар.

Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару тәсілдері әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінен ерекшеленеді, өйткені олар жеке немесе жергілікті емес, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың осы жүйесіне тән ең сәйкес белгілерді немесе іс-әрекеттерді көрсетеді.

Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару стилі мен әдісі арасындағы айырмашылықтарды жүргізу, ең алдымен, Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерін жіктелуі үшін маңызды. Әдісті әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару стилімен сәйкестендіру кезінде олардың жеке қасиеттеріне байланысты ғылыми негізделген жіктелуін жүзеге асыру мүмкін емес. Бұл әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінің алуан түрлілігіне байланысты. Мұндай әртүрлілікпен, әрине, оларды қандай да бір тұрақты біртекті белгілер бойынша топтастыру мүмкін емес. Сонымен қатар, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқаруды дамыту және жетілдіру бойынша іс-шараларды әзірлеу олардың мәнін ашуды және осы нысанды ескере отырып жіктеуді талап етеді.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдісі – бұл әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың кез-келген әдісі немесе тәсілі емес, тек осы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесінің мәніне сәйкес келетін және осы мәнмен анықталатын тәсілдер мен әрекеттердің жиынтығы екенін атап өткен жөн.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері, олардың мәні мен мазмұнын, ең алдымен, олардың қоғамдық еңбек бөлінісі жүйесіндегі мақсатын ескере отырып, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың жалпы жүйесіндегі орны мен рөлін ашу негізінде айқындауға болады. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару бірлескен еңбектегі, бірлескен өмірдегі және т. б. өзара байланысты жұмыс түрлерінің келісімділігін қамтамасыз етуге арналған. Бүкіл қазақстандық қоғамға, сондай-ақ жекелеген әлеуметтік-саяси объектіге қатысты әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері әртүрлі қызмет түрлерін үйлестіру тәсілдерін, қоғамдық қатынастарды ұйымдастыру тәсілдерін білдіреді. Бұл басқарылатын объектіні реттеу жүзеге асырылатын ең тән шаралардың жиынтығы [9, с.239; 10, с.549-554].

Қазақстан Республикасындағы адамдардың мінез-құлқын және оларға айқындаушы ықпал ететін мемлекеттік органдардың, мекемелердің, еңбек ұжымдарының, қоғамдық ұйымдардың қызметін анықтайтын әлеуметтік-саяси қатынастарды реттеу тәсілдерінің ішінде еліміздегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінің үш негізгі тобын бөліп көрсету керек: біріншісі – ұйымдастыру-нормативтік; екіншісі – түсіндіру-тәрбиелік; үшіншісі – материалдық және моральдық ынталандыру.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси басқарудың ұйымдастыру-нормативтік әдістері – бұл нормативтік актілердің (заңдардың, бұйрықтардың, өкімдердің, нұсқамалардың және т.б.) көмегімен өзара байланысты жұмыстарды, операцияларды немесе қызмет түрлерін құрамы, көлемі, сапасы, ресурстары бойынша, уақыт пен кеңістікте, белгіленген мерзімдер мен оларды өткізу орны бойынша келісу тәсілдері. Жұмыстағы үйлесімділікті ұйымдастыру әртүрлі, нақты тәсілдермен қамтамасыз етіледі. Олардың ішінде әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың әртүрлі деңгейлерінде ең көп таралған және маңызды болып кадрларды іріктеу және орналастыру, олардың арасындағы өкілеттіктерді, құқықтар мен міндеттерді ажырату, жол карталарын-жоспарларды, кестелерді, қызметтік тапсырмаларды және т. б. жасау табылады.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси қатынастарды реттеуде заңнамалық және басқа да нормативтік-құқықтық актілер, сондай-ақ елдің құқықтық саясаты маңызды рөл атқаратынын атап өткен жөн [11, с.244-246].

Қарастырылып отырған үш топ бойынша әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерін жіктеу олардың мазмұнын да, Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың жалпы тегіндегі рөлін де неғұрлым нақты ашуға мүмкіндік береді. Мысалы, ғылыми әдебиеттерде кадрларды іріктеу және орналастыру Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері мен тәсілдеріне жатпайды. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді кез келген деңгейде басқарудың тиімділігі көбінесе кадрларды іріктеу мен орналастыруға, олардың қызметтері мен міндеттерін анықтауға байланысты. Кадрлар, ең алдымен, осы әлеуметтік-саяси қатынастардың мәнінен туындайтын әлеуметтік-

саяси үдерістерді басқарудың саяси мақсаттарын жүзеге асыруға арналған. Сондықтан кадрларды іріктеу және орналастыру Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру-нормативтік әдістерінің ажырамас және маңызды бөлігін құрайды. Басшы кадрларды дұрыс іріктеу, орналастыру және тәрбиелеу Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың кез келген жүйесінің тиімділігін едәуір дәрежеде айқындайды және басқарушы жүйенің басқарылатын жүйеге, сондай-ақ соңғысының құрамдас бөліктеріне әсер етуінің аса маңызды тәсілі болып табылады.

Ұсынылып отырған жіктелу Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару тетігі құрамындағы жол картасының (жоспарының) орны туралы мәселені неғұрлым дұрыс шешуге мүмкіндік беретінін атап өткен жөн. Жол картасын (жоспарын) әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру-нормативтік әдістерінің қатарына қосуға барлық негіз бар, өйткені ол заң болып табылады және директивалық, міндетті сипатқа ие, Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың кез келген деңгейінде барлық ұйымдастыру жұмыстың негізі болып табылады.

Қазақстандағы кез келген басқару жүйесінің, әсіресе әлеуметтік-саяси объектілерді басқару жүйесінің жұмыс істеу тиімділігін арттыруда түсіндіру-тәрбиелеу әдістері маңызды рөл атқарады. Мақсатты түсіндіру жұмысы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мақсаттарын, оларға қол жеткізудің неғұрлым тиімді құралдары мен жолдарын түсінуге, шешілетін міндеттердің, мәселелердің жалпымемлекеттік маңыздылығы дәрежесін бағалауға, олардың мағынасын әрбір органға, мекемеге, ұжымға және әрбір адамға жеткізуге көмектеседі, олардың іске мүдделі және жауапты көзқарасын тәрбиелейді, еліміздегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесіне кең ауқымды актив пен барлық қазақстандықтарды тартады.

Қазақстандық қоғамдағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесі оның кез келген деңгейінде әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мақсаттарын насихаттаудың және оларды іске асырудың таңдалған жолдарының дұрыстығына сендірудің жан-жақты ойластырылған әдістерсіз тиімді бола алмайды. Жаңа, әділ Қазақстанға тән әлеуметтік-саяси үдерістерді ғылыми басқару кең түсіндіру жұмыстарын қажет етеді, өйткені ғылыми білімді мекемелер мен адамдардың салыстырмалы түрде тар шеңбері дамытады, ал елдің кең реттеуші органдары мен еңбек массалары әлеуметтік-саяси үдерістерді басқаруда пайдаланады.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесінде материалдық және моральдық ынталандыру әдістері белсенді рөл атқарады, оларды басқарудың әлеуметтік-психологиялық және экономикалық әдістерімен сәйкестендіруге болмайды. Шын мәнінде, материалдық және моральдық ынталандыру әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың бастапқы әдісі болып табылады, ал әлеуметтік-психологиялық және экономикалық әсердің әртүрлі нақты нысандарын қайталама әдістерге жатқызуға болады, өйткені олар Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мақсаттарын іске асыруға материалдық және моральдық мүдделілікті қамтамасыз етуге арналған. Ынталандыру жүйесінде ынталандырудың да, материалдық және моральдық жауапкершіліктің де әртүрлі түрлері маңызды рөл атқарады. Бұл ретте жаңа Қазақстан кезінде көтермелеудің ынталандыруда басым мәні бар, бірақ Қазақстанның тәжірибесі материалдық және моральдық жауапкершіліктің әлсіреуі елдегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың тиімділігін айтарлықтай төмендететінін айғақтайды.

Қазақстандық әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесі демократиялық болып табылады. Бұл оның мәжбүрлеу әдістерін және реттелетін органның немесе қазақстандықтың қоғам алдындағы жеке басының белгілі бір жауапкершілігін мүлдем жоққа шығаратынын білдірмейді. Қазақстандық әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесінің демократиясы, ең алдымен, кез-келген деңгейде шешімдерді сөзсіз басқару және бағыну арқылы емес, істі жан-жақты білу, қабылданған шешімдердің мәнін, олардың мүмкін болатын әлеуметтік-экономикалық, саяси-құқықтық салдарын түсіндіру негізінде қабылдауды және іске асыруды талап ететіндігінде көрінеді.

Нақты, нағыз еркіндік – бұл істі біле отырып шешім қабылдау мүмкіндігі. Мұндай еркіндікті қазақстандық халыққа жаңа Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың демократиялық жүйесі қамтамасыз етуі тиіс.

Жаңа Қазақстандағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жоғарыда қарастырылған әдістерді кешенді қолдануға негізделуі керек. Кадрларды орналастыру әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару міндеттерін қоюмен және түсіндірумен қатар жүреді, ал нақты ұйымдастыру іс-шараларды өткізу материалдық және моральдық ынталандырумен нығайтылады және жауапкершіліктің белгілі бір элементтерін қамтиды.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару өнері көбінесе нақты жағдайларда негізгі буынды таңдап, соған сәйкес елдегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың қандай да бір әдісіне артықшылық беру қабілетіне байланысты. Сондықтан барлық жағдайларда әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістерінің арақатынасына догматикалық емес, диалектикалық тұрғыдан қарау керек.

Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері бір-бірін алмастырмайды. Сендіруді мәжбүрлеумен алмастыруға болмайды, ал материалдық қызығушылықты моральдық қызығушылықпен, тіпті одан да көп ұйымдастыру-техникалық шаралармен алмастыруға болмайды. Қазақстандық тәжірибеде қажырлы ұйымдастыру жұмысы әкімшілендірумен, ал сендіру әдістері – директивалық өкімдермен және нұсқаулармен ауыстырылатын жағдайлар орын алады. Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың материалдық және моральдық ынталандыруларының дұрыс үйлесуі әрдайым қамтамасыз етілмейді. Алайда практиканың кемшіліктерін теория дәрежесіне көтеру дұрыс болмас еді. Барлық жағдайларда белгілі бір әдістерге артықшылық беру, олардың үйлесу дәрежесі, олардың рөлі реттелетін орган мен басқару еңбегінің ұтымдылығының маңызды критерийі болып табылатын әлеуметтік дамудың тиімділігіне әсері тексерілуі керек.

Әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың қазақстандық тәжірибесінен әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару объектілері мен органдарының әрқайсысы өзінің ерекше әдістерін қолданатынын көруге болады. Мәселен, мемлекеттік-саяси аппарат ең алдымен әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың жаһандық мақсаттарын әзірлеу, күнделікті идеялық-тәрбие және ұйымдастыру жұмыстарын жүргізу арқылы өз басшылығын қамтамасыз етеді. Сонымен бірге, әлеуметтік-саяси үдерістерді мемлекеттік басқару аппараты заңдардағы басқару мақсаттарын ресімдейді және нақтылайды, сендіру және мәжбүрлеу әдістерімен заңдардың орындалуын қамтамасыз етеді. Мәдени-ағарту және ақпараттық аппарат орынды және өзекті міндеттерге, даму мәселелеріне назар аудара отырып, қоғамдық пікір қалыптастырады, олардың практикалық тәжірибесін жалпылау негізінде бұқараны басқару және тәрбиелеу мақсаттарын насихаттауды қамтамасыз етеді.

Еліміздегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару әдістері әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару принциптері мен қызметтерімен тығыз байланысты екенін атап өткен жөн. Қазақстан Республикасының әлеуметтік-саяси үдерістерін басқару әдістерінің мазмұны мен рөлін және олардың әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару қағидағдары мен қызметтерімен өзара байланысын дұрыс түсіну әлеуметтік-саяси үдерістерді басқаруды дамыту мен жетілдірудің негізгі мәселелерін, оның тиімділігін арттырудың нақты жолдарын айқындауға мүмкіндік беретін негіз болып табылады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару мемлекеттік, қоғамдық органдар мен халықтың мақсатты, ұйымдастырылған іс-қимылдарының жиынтығы ретінде шығармашылық жасампаз күшке ие және елді одан әрі дамытудың қажетті шарты болып табылады. Қоғамдық прогрестің қарқыны көбінесе қазақстандық қоғамның басқарудың әлеуметтік-саяси үдерісін қалай ұйымдастыратынына байланысты.

Алайда, Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару өзінің барлық артықшылықтарын әлі ашқан жоқ және оны жақсарту үшін елеулі резервтерге ие. Сонымен

қатар, қазіргі кезеңде әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерін жетілдіру объективті түрде алдыңғы қатарға шығады және ескі Қазақстанның жаңа, әділ қоғамға біртіндеп өсуі көбінесе табысты шешілуіне байланысты түйінді мәселелердің біріне айналады. Осыған байланысты әлеуметтік-саяси объектілерді басқарудың ұйымдық құрылымдары мен әдістерін одан әрі жетілдіру жолдары мен құралдарын теориялық-әлеуметтанулық талдау өзекті мәнге ие болады.

Қазақстан мемлекеті ел дамуының әрбір кезеңінің нақты тарихи жағдайларын ескере отырып, демократиялық, әділ қоғам құрылысының кезеңдеріндегі әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің мәселелеріне үлкен көңіл бөлді. Мемлекет барлық кезеңдерде басшы кадрларды даярлауға, қайта даярлауға және тәрбиелеуге, әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару аппараттарының барлық буындарының жұмысын жақсартуға, оның тиімділігін арттыруға үлкен мән берді. Қазақстандық тәжірибе көрсеткендей, кезкелген объектінің әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерінің тиімділігі жұмыстың өзара байланысты түрлері мен кезеңдері үшін қай жерде, не, қандай мерзімде орындалуы керек, уақыт пен кеңістікте қандай тәртіп белгіленуі керек, тапсырылған іске нақты кім жауап береді және нақты кім жүзеге асырады оның орындалуын бақылау. Басқарушылық шешімдерді пысықтауға, қабылдауға және іске асыруға формальды-ресми көзқарас оларды бос қағазға айналдырады, ал бұл шешімдердің іс-әрекетке әсері тек нөлге дейін азаяды, бірақ халықтың пікірлері мен ұсыныстарына түсініксіз, қызығушылықсыз көзқарастан әлеуметтік, саяси наразылықты тудырады, бұл сайып келгенде халықтың қоғамдық өміріне теріс әсер етеді.

Өкінішке орай, Қазақстан Республикасының орталық органдары, министрліктері мен ведомстволары елдің барлық жұмысын қарқынды, инновациялық, цифрлық даму рельстеріне және әлеуметтік-саяси үдерістерді ғылыми басқаруға ауыстыруды баяу жүзеге асыруда. Сондықтан мемлекеттік-саяси аппаратқа, министрлерге, басшыларға, әсіресе еліміздегі ұйымдық құрылымдар мен әдістерін әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың өзекті мәселелері әлі де баяу шешіліп жатқан мәселелерге сұранысты арттыру қажет.

Біздің зерттеу барысында пайда болған және әзірге біржақты жауабы жоқ сұрақтардың көптігі Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқарудың ұйымдастыру құрылымдары мен әдістерін «теориялық және ғылыми-қолданбалы тұрғыдан одан әрі зерттеудің перспективалық ауқымды көрсетеді» [12, с.269].

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік-саяси үдерістерді басқару жүйесінің ұйымдық құрылымдары мен әдістерін одан әрі дамыту және жетілдіру – шынайы демократиялық, әділ қоғамға апаратын жол бойында қазақстандық қоғамның табысты дамуының кепілі.

Әдебиеттер:

- 1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. – Алматы: Норма – К, 2023. – 48 б.*
- 2. Хасенов Ж.Б. Организация местного самоуправления в Казахстане // Наука и мы. Сборник научных трудов. – Кокшетау: КГ им. А. Мырзахметова, 2020.– С.35-38.*
- 3. Тайжанов А. Ж. Теоретические и методологические основы стратегического управления развитием региона // Наука и мы. Сборник научных трудов. – Кокшетау: КГ им. А.Мырзахметова, 2020. – С.39-42.*
- 4. Әбсаттаров Р.Б. Саяси басқарудың өзекті мәселелері // ҚР ҰҒА Хабарлары. Қоғамдық ғылымдар сериясы. – 2011, №5. – С.51-57б.*
- 5. Соціологічна енциклопедія. – Київ: Академвидав, 2008. – С.349-350.*
- 6. Биекенов М.А. Политика государства. – Алматы: Print exprent, 2023.– 298с.*
- 7. Тоқаев Қ. Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм. Қазақстан халқына жолдау// Егемен Қазақстан. – 2024, 3 қыркүйек.*

8. Богунов Л.А. Управление изменениями в социально-экономических системах: новый подход. – Петропавловск: SKU, 2017. – 257с.
9. Мельник В.А. Современный словарь по политологии. – Минск: Книжный дом, 2024.– 640с.
10. Новый социологический словарь. – Минск: Книжный дом, 2010.– 1312 с.
11. Абсаттаров Г.Р. Право. Политика. Сознание. – Алматы: Ғылым, 2016.– 364 с.
12. Кикать В.Я., Грядовой Д.И. Социальное управление. – М.: Юнити-Дана, 2009. – 311с.

References:

1. Qazaqstan Respublikasynyn Konstituciyasy. – Almaty: Norma – K, 2023. – 48 b.
2. Hasenov ZH.B. Organizaciya mestnogo samoupravleniya v Kazahstane // Nauka i my. Sbornik nauchnyh trudov. – Kokshetau: KG im. A. Myrzahmetova, 2020.– S.35-38.
3. Tajzhanov A.Z. Teoreticheskie i metodologicheskie osnovy strategicheskogo upravleniya razvitiem regiona // Nauka i my. Sbornik nauchnyh trudov. – Kokshetau: KG im. A. Myrzahmetova, 2020. – S.39-42.
4. Absattarov R.B. Sayasi basqarudyn ozekti maseleleri // QR UGA Habarlary. Qogamdyq gylymdar seriyasy. – 2011, №5. – S.51-57s.
5. Sociologichna enciklopediya. – Kiiv: Akademvidav, 2008. – S.349-350.
6. Biekenov M.A. Politika gosudarstva. – Almaty: Print eksprent, 2023.– 298s.
7. Toqaeв Q. Adiletti Qazagstan: zan men tartip, ekonomikalyk osim, qogamdyk optimizm. Qazaqstan halqyna zholdau// Egemen Qazaqstan. – 2024, 3 qyrkuek.
8. Bogunov L.A. Upravlenie izmeneniyami v socialno-ekonomicheskikh sistemah: novyy podhod. – Petropavlovsk: SKU, 2017. – 257s.
9. Melnik V.A. Sovremennyj slovar po politologii. – Minsk: Knizhnyj dom, 2024.– 640s.
10. Novyj sociologicheski slovar. – Minsk: Knizhnyj dom, 2010.– 1312s.
11. Absattarov G.R. Pravo. Politika. Soznanie. – Almaty: Gylym, 2016.– 364s.
12. Kikat V.Y., Gryadovoj D.I. Socialnoe upravlenie. – M.: Yuniti-Dana, 2009. – 311s.